

**LPS priekšsēža Andra Jaunsleiņa
Ziņojums LPS 5. kongresā
1995. gada 15. decembrī, Jūrmalā.**

Cienījamie delegāti, pašvaldību vadītāji un viesi !

Vispirms savā ziņojumā sniegšu pārskatu par Pašvaldību savienības aktivitātēm, kas ļoti saistītas ar notikumiem Latvijas valsts politiskajā un ekonomiskajā dzīvē, laikā no LPS 4. kongresa 1994. gada septembrī līdz LPS 5. kongresam 1995. gada 15. decembrī. 4. kongress tika sasaukts trīs mēnešu laikā, kad bija notikušas pašvaldību vēlēšanas, kurās vairāk kā puse deputātu nomainījās. Neapšaubāmi, ka šis cēlonis ļoti var ietekmēt sabiedriskas organizācijas, kāda ir Pašvaldību savienība, likteni, bet mums izdevās gan pirms kongresa, gan pēc tā ne tikai saglabāt Pašvaldību savienību, bet arī to vēl vairāk nostiprināt, palielinot iestājušos pašvaldību skaitu tajā un pilnveidojot tās administrāciju. Nenoliedzami liela nozīme ir tam faktam, ka Pašvaldību savienībai ir tiesības pārstāvēt Latvijas pašvaldības sarunās ar valdību, kā to paredz Pašvaldību likums, jo tā pārstāv vairāk nekā 51% visu pašvaldību veidus Latvijā katru atsevišķi.

Pārskata periods, 1995. gads katrā ziņā nokļūs Latvijas pašvaldību attīstības vēsturē, jo šis gads kļuva par pirmo un pagaidām vienīgo gadu, kad darbojās pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēma. Šī jaunā finansiālo līdzekļu attiecību sistēma, neraugoties uz savām daudzajām nepilnībām un kļūdām, spēja parādīt savas pozitīvās īpašības un dzīvotspēju. Tāpēc 1996. gadā jāpieliek visas pūles, lai spētu to saglabāt un pilnveidot, iestrādājot iztrūkstošos sistēmas elementus un novēršot kļūdas.

Otra sava nozīmīguma ziņā līdzvērtīga 1995. bija gads, kura visā gada garumā sevi pieteica arī sarunu sistēma starp Pašvaldību savienību un valdību. Abi šie jaunievedumi raksturojas ar lielu lēcieni jaunā kvalitātē, kas prasīja no Pašvaldību savienības un tās administrācijā strādājošajiem profesionāļiem lielu darbu. Mēs arī redzējām to, ka visā pilnībā un pietiekoši kvalitatīvi neesam tam gatavi un tas ir objektīvi, jo, lai šādu slodzi izturētu, nepieciešami darba apstākļi, kas savukārt pakārtoti vienmēr tik nepieciešamajiem un hroniski trūkstošajiem finanšu līdzekļiem. Bet, neraugoties uz visām grūtībām šajā jomā, Pašvaldību savienība ieguva savā īpašumā ēku Rīgā, Mazā Pils ielā 1 un pakāpeniski tajā iekārtojas.

Tagad aplūkošu vairākas krīzes situācijas, kurās mūsu organizācija nokļuva vairāku objektīvu ārēju cēloņu dēļ. 1994. gada nogalē un 1995. gada sākumā LPS pārdzīvoja ļoti kritisku periodu savā pastāvēšanas vēsturē. Tā bija finanšu līdzekļu pārdale 1994. gada budžetā. Šajā procesā tika iesaistīta Pašvaldību savienība, un tas bija smags laiks

mums visiem. Es gribu pateikt paldies mūsu biedriem, kuri mācēja izvērtēt un stāstīt īstās lietas un saglabāt LPS vienotību. Tas parādīja, ka mūsu spēks ir mūsu gudrībā un vienotībā. Otra krīzes situācija izveidojās ievērojamā daļā pašvaldībās 1995. gada vasarā, kad vairākās bankās tika iesaldēti pašvaldību finansu līdzekļi. Tā bija jauna problēma, ar ko nodarbojās Pašvaldību savienība, kaut arī tā neskāra visas pašvaldības. LPS pienākums ir un vienmēr būs palīdzēt jebkurai pašvaldībai arī tad, ja tā ar asvu problēmu būs vienīgā. Protams, ja skartas tiks vairāku pašvaldību intereses, tad meklēsim optimālo visu pušu interesēm atbilstošu risinājumu. Kā Pašvaldību savienībai izdevās banku krīzes laikā palīdzēt saviem biedriem, to vislabāk var izvērtēt viņi paši. tomēr kopējiem spēkiem, vienojoties ar valdību par kredītu piešķiršanu, šo krīzes momentu izdsevēs pārvarēt.

1995. gadā Latvijā tika ieviesta jaunā nodokļu sistēma. Es analizēju šo sistēmu kopumā, jo tajā tiešām ir daudz trūkumu un, šķiet, mīnusu vairāk nekā plusu, bet runāšu par tām sistēmas parādībām, kas skāra visdziļāk gan pašvaldības, gan iedzīvotājus. Patriezējā valsts nodokļu politika visā pilnībā ar ierobežoto līdzekļu arsenālu izslēgusi pašvaldībām iespēju attīstīt ekonomiku un saimniecību savā pārvaldāmajā teritorijā.

Šajā pašā nodokļu politikas sakarā vēlos runāt par pievienotās vērtības nodokli uz komunālajiem pakalpojumiem, tai skaitā uz siltuma apgādi, ko ieviesa 5. Seima ar 1995. gada maija mēnesi un pēc tam tai pašā gadā neilgi pirms pilnvaru nolikšanas novembra mēnesī atcēla. Jau no pašā sākuma nodokļu paketes izstrādes laikā Pašvaldību savienība izteica protestu pret pievienotās vērtības nodokļa ieviešanu uz komunālajiem pakalpojumiem. Konkrēti par kurināmā aplikšanu ar pievienotās vērtības nodokli mēs esam izteikuši savus iebildumus jau kopš 1994. gada nogales. Tas ir mūsu kopējs panākums, ka 5. Saeima pilnvaru laika beigās paspēja atcelt PVN uz apkures pakalpojumiem. Bet, tā teikt, ciņa vēl nav galā, jo PVN vajadzēja atcelt ne tikai uz galaproduktu, bet arī uz materiāliem. Šobrīd situācija ir tāda, ka 5. Saeima netieši uzlikusi šo nodokli, to ieslēdzot kurināmā pašizmaksā. Faktiski ir tā, ka ir pateikts B, bet nav pateikts A šai problēmai par pievienotās vērtības nodokli uz siltuma piegādi.

Atskaites periods ir raksturīgs ar budžeta krīzi, kura iestājās lielākajā daļā pagastu un mazpilsētu pašvaldībās otrajā pusgadā, bet vismagāk tā skāra rajonu posmu. Šīs krīzes parādība lieku reizi pamato patstāvīga budžeta nepieciešamību un atklāj kļūdas valsts nodokļu politikā. Apkures sezonai sākoties, budžeta krīze piemeklēja arī lielo pilsētu pašvaldības. Visos gadījumos Pašvaldību savienība ir centusies palīdzēt meklēt izeju no krīzes situācijām, organizējot un piedaloties sarunās ar valdību.

Savu roku Pašvaldību savienība pielika elektroenerģijas tarifu neapstiprināšanas, un tas bija panākums, ka izdevās noturēt tarifu paaugstināšanu līdz nākamā budžeta gada sākumam. Ja elektroenerģijas

tarifi būtu paaugstināti ar 1995. gada 1. jūniju, tad pašvaldību budžetos būtu izveidojusies ļoti smaga situācija, ja ņemam vērā vēl kraso budžeta samazinājumu otrajā pusgadā.

Lai ieviestu skaidrību finansiālās attiecībās starp valsti un pašvaldībām, starp bankām, valsts institūcijām un pašvaldībām, Pašvaldību savienība regulāri pieprasīja informācijas apmaiņu. Tika izmantotas dažādas metodes : gan tiešās sarunas, tikšanās, Finanšu ministrijas, Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvju un Valsts Bankas prezidenta piedalīšanās Pašvaldību savienības domes sēdēs, kā arī sektoru sanāksmēs. Secinājums pēc visām šīm aktivitātēm šāds : jāvērs uzmanība uz valsts un pašvaldību budžetu atklātības principa realizēšanu, un par to jāiestājas Pašvaldību savienībai savā turpmākā darbībā.

Pašvaldību savienība uzsāka dialogu ar Valsts ieņēmumu dienestu par ienākuma nodokļa iekasēšanas kārtības mainu tā , lai to iekasētu tieši pašvaldības budžetā.

Tās pašvaldības, kuras ir gatavas iekasēt iedzīvotāju ienākuma nodokli ar 1996. gada janvāra mēnesi, tuvākā laikā varēs slēgt līgumu ar Valsts ieņēmumu dienestu.

Atskaites periodā Pašvaldību savienībai izdevās attīstīt sadarbību starp pašvaldībām un valdību. Protams, ieinteresētībai un pretimnākšanai ir jābūt abpusējai. Esmu dzirdējis galēji pretējus viedokļus par sarunu sistēmu starp Pašvaldību savienību un Ministru kabinetu : sākot ar gadskārtējā vienošanās protokola kritiku, jo tam esot tikai papīra vērtība, kam nav rezultāta, un beidzot līdz galēji pretējam viedoklim, ka tas ir labs pamats, uz kura var strādāt. Atbilde droši vien meklējama kaut kur vidū. Jā, varbūt gadskārtējais vienošanās protokols ne vienmēr būs ideālākais variants, bet tas ir liels panākums no Latvijas pašvaldību un Ministru kabineta puses, ka ir atrasts kompromiss un izveidots šis sarunu mehānisms.

Pašlaik problēma pastāv LPS administrācijas darbā. Tā ir profesionāļu un pašvaldību politiķu mijiedarbība LPS viedokļa formēšanā tā, lai tas būtu pēc iespējas objektīvāks un apkopotu pašvaldību vairākuma intereses. Tam nolūkam lielas rezerves ir Pašvaldību savienības struktūrvienību un formēšanas un darbības pilnveidošanā. Pie šī darba jāķeras tūlīt pēc kongresa.

Cita problēma, kas pastāv un nav sāka risināt, ir gadskārtējā vienošanās protokola starp Pašvaldību savienību un Ministru kabinetu realizācijas mehānisma izstrādāšana un pieņemšana. Ierosinu izskatīt iespēju Saeimā vienošanās protokolu apstiprināt. Ja tas notiktu, tad Saeima, kas veido Ministru kabinetu, garantētu no veldības puses uzņemto saistību izpildi. Pie kam pamatsadaļa vienošanās protokolā ir pašvaldību budžets attiecīgajā gadā un tā veidošanas principi. Valdība, iesniedzot Saeimā sagatavoto valsts budžeta projektu, tam pievienotu Pašvaldību savienības un Ministru kabineta vienošanās protokolu, kuru Saeima arī apstiprinātu, kad pieņemtu valsts budžetu.

Nākamajā gadā paredzu plašu Pašvaldību savienības un Saeimas sadarbību, nostiprinot saikni ar Saeimas komisijām. Iestrādes mums šai sadarbībai jau ir, jo, gatavojot konferenci "Pašvaldību reforma", kura notika šī gada 1. decembrī, LPS politiskā vadība tikās ar Saeimas frakciju un komisiju pārstāvjiem. Gan tikšanās reizēs, gan pašā konferencē pašvaldību vadītāji uzzināja Saeimas politiku viedokli par vienu vai otru problēmu, un savukārt Saeimas deputāti iepazinās ar pašvaldību profesionāļu viedokli par pašvaldību problēmām. Ja izdotos attīstīt konstruktīvu sadarbību Pašvaldību savienības un Saeimas struktūrvienībās, tad rezultātā likumdevējs spētu izvairīties no vienas vai otras kļūdas, kuras var dārgi maksāt Latvijai.

Es vēlreiz atļaušos atgriezties pie valsts budžeta atklātības problēmas, lai pastiprinātu tās nozīmi. Pašvaldību vadītāji daudz labāk kā iedzīvotāji zin, kāda valstī ir ekonomiskā situācija. Skaidri zināms, ka nekādi brīnumi nevar notikt, jo mūsu valstī naudas ir tik, cik tās ir. Mēs nopelnām tik daudz, cik mēs esam čakli un kādus likumus esam pieņēmuši. Ar budžeta atklātību mēs panāksim finansu līdzekļu ekonomiju. Šeit, kongresā klātesošie delegāti labi zina, ka valsts institūcijas, kuras atrodas uz vietām, ne vienmēr naudu tērē racionāli. Centrālā valdība ir tālu, un kontroles sistēma ir vāja. Pašlaik notiek eksperiments Valmieras rajonā, kur pašvaldība kontrolē valsts institūcijas. Ceru, ka tiksīm iepazīstināti ar eksperimenta rezultātiem.

Tagad vēlos runāt par pašu galveno prioritāti Pašvaldību savienības darbībā - pašvaldību interešu pārstāvniecībā, un tā ir nemītīga, sistemātiska cīņa par pašvaldību ekonomiskās patstāvības nodrošināšanu ar likumdošanas palīdzību. Ekonomiskā patstāvība ir primārais noteikums pašvaldības pastāvēšanai vispār. Savukārt pirmo nodrošina patstāvīgs, neatkarīgs pašvaldības budžets un pašvaldības ipašums. Bet jāatzīst, ka cīņā par valsts un pašvaldību ipašuma attiecībām ir bijusi dažkārt pat dramatiska, līdz pat Latvijas pašvaldību sapulces sasaukšanai 1995. gada 8. martā. Tā bija jau otrā vispārējā pašvaldību kopā sanāksme un, šķiet, ka varētu kļūt par tradīciju. Pašvaldību savienība uzskata par savu goa pienākumu sarīkot šādas gadskārtējas pašvaldību sapulces, jo tad mēs iesaistām sapulces darbā arī tās pašvaldības, kuras nav vēl izlēmušas par iestāšanos Latvijas Pašvaldību savienībā. 8. marta sapulcē tika skatīts jautājums par pašvaldību jēdziena nostiprināšanu Satversmē un pašvaldību ipašuma tiesības, jo abi šie faktori, pirmkārt, garantē pašvaldību pastāvēšanu vispār, Latvijā.

Izejot no situācijas šodien, varu tiekt, ka joprojām aktualitāte Pašvaldību savienības darbā būs sarunas ar Saeimu par pašvaldību vietu Satversmē, par pašvaldībām labvēlīgu Satversmes tiesas likumam pieņemšanu, par Satversmes tiesas institūcijas izveidi un par Latvijas Republikas pivoenošanos Eiropas Pašvaldību hartai.

Plašs pasākumu bloks ir reģionālā attīstība un solis uz šo procesu kā arī viens no pasākumiem ir pašvaldību kooperācija, lai kopīgi

uz vietām risinātu problēmas. Varētu teikt, ka dalīšanās laiks Latvijā ir beidzies, tam jāsemo apvienošanās laikam.

Kādi būs reģionālās attīstības virzieni un kādas būs tendences? Vai tas būs saistīts ar administratīvi teritoriālo reformu? Sprotami, ka tā tas varētu būt. Domāju, ka pašvaldības piedalīsies šajos procesos, bet vienu gan gribu īpaši atzīmēt: Latvijas Pašvaldību savienība neuzņemsies politisko atbildību par administratīvi teritoriālo reformu, lai arī kā negribētos kādam šo lietu Pašvaldību savienībai piedēvēt. Latvijas Pašvaldību savienība nav politiska organizācija, tajā pārstāvēti visi politiskie spēki, kādi vien Latvijā pastāv. Ja kongress piekritīs šādām nostādnēm kopumā, mēs, politiskā vadība, centīsimies tās pildīt.

Pārskata periodā būtiskākā aktivitāte Pašvaldību savienības ārējā darbībā bija piedalīšanās Baltijas valstu pašvaldību konferencē Druskiņķos (Lietuvā) šā gada 15. - 17. oktobrī, kurā no katras valsts bija aptuveni simts pārstāvju. Konference pieņēma rezolūciju par Baltijas valstu savienības izveidošanu. Izsku pateicību tiem pašvaldību pārstāvjiem, kuri piedalījās konferencē un visnotaļ veicināja kopīga dokumenta sastādīšanu un pieņemšanu, kas nav vienkāršs process.

Vēlos vērst jūsu uzmanību kongresa materiālos izplatītajam Pašvaldību attīstības vadliniju projektam, kurš kā programmas pirmprojekts gandrīz pirms pusgada tika izplatīts un apspriests līdz 5. kongresa sasaukšanai. Ilgstošu diskusiju rezultātā izveidojās viedoklis par nosaukuma omaiņu. Aicinu kongresu šodien apstiprināt Pašvaldību attīstības vadlinijas, jo šāda nākotnes perspektīvu iezīmēšana atviegllos darbu vispirms LPS politiskajai vadībai, kad stiedzami jāpieņem konceptuāls lēmums, bet ne jau vienmēr iespējams sasaukt kongresu. šīs vadlinijas palīdzēs arī LPS administrācijas profesionāļiem ikdienas darbā.

Un pēdējais, ko es vēlētos noslēgumā ierosināt. Taupības režīma ietvaros lūgšim Saeimas vadību, lai plenārsēžu zālei būtu pilnīga noslodze, piešķirt to Pašvaldību savienībai vienu reizimēnesī domesb sēžu sarīkošanai. Mūsu domē ir 92 cilvēki, bet Saeimas plenārsēžu zālē ir 100 pogas un vietas. Piedevām mēs ar savu ierašanos Saeimā uzskatāmi varētu realizēt 1. decembrī konferencē izskanējušo tēzi par to, ka visi vēlētie deputāti ir vienādi.

Priekšsēža paziņojums 5. kongresā:

Latvijas Pašvaldību savienība nav parakstījusi un nekādus kredīta galvojumus nav izsniegusi.

Ārzemju palīdzības naudas līdzekļu izlietojums tiek ļoti stingri kontrolēts no ārzemju sadarbības partneru puses, un tas ir iegrāmatots pēc visiem grāmatvedības noteikumiem, par ko jums tiks teikts Revīzijas komisijas ziņojumā.